

QARASHLARI

Termiz davlat pedagogika instituti

Pedagogika va ijtimoiy fanlar fakulteti

3- kurs 303- guruh talabasi

Bo'rixonova Mahfuza Abdiali qiz

mahfuza0704@gmail.com

Termiz davlat pedagogika instituti

Pedagogika va ijtimoiy fanlar fakulteti

3- kurs 303- guruh talabasi

Rustamova Sevinch Qudrat qizi

Annotatsiya. Alisher Navoiy Sharqiy Osiyo adabiyotining eng buyuk mumtoz adabiyot namoyondalaridan biri hisoblanib, uning asarlari o'zbek adabiyoti va umuman o'zbek madaniyati rivojiga ulkan ta'sir ko'rsatgan. Alisher Navoiy o'zbek tilini rivojlantirish borasida ham faol ish olib bordi. U o'zbek tilini me'yorlashtirish, yangi so'zlarni yaratish, grammatik qoidalarni ishlab chiqishda katta hissa qo'shgan. Uning o'zbek tili va adabiyotiga oid asarlari bugungi kungacha doimiy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar. Ta'lim, tarbiya, adabiyot, amaliy bilimlar, madaniy taraqqiyot.

Annotation. Alisher Navoi is considered one of the greatest classical representatives of East Asian literature, and his works had a great impact on the development of Uzbek literature and Uzbek culture in general. Alisher Navoi also actively worked on the development of the Uzbek language. He made a great contribution to standardizing the Uzbek language, creating new words, and developing grammatical rules. His works on the Uzbek language and literature are of constant importance to this day.

Key words. Education, upbringing, literature, practical knowledge, cultural development.

Alisher Navoiy ijodining muhim jihatlaridan biri uning ta'limiy-pedagogik qarashlari edi. U ta'lim-tarbiyaga katta ahamiyat berib, uni jamiyat taraqqiyoti, millat taraqqiyotining asosi deb bilgan. Navoiy o'z asarlarida aql-zakovatli, bilimdon, donishmand insonlar kamol topishida ta'lim-tarbiyaning ahamiyatiga alohida e'tibor qaratgan.¹

Alisher Navoiy ta'lim ijtimoiy mavqei va kelib chiqishidan qat'i nazar, aholining barcha qatlamlari uchun ochiq bo'lishi kerak, deb hisoblardi. U ta'lim muassasalarini tashkil etish, bilim olishni xohlovchilarning barchasiga teng imkoniyatlar yaratishga chaqirdi. Navoiy jaholat va qoloqlikka qarshi kurashda tarbiyaning kuchiga ishongan.²

Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlarining yana bir muhim jihati amaliy ta'limning ahamiyatini e'tirof etish edi. U nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirishga chaqirib, bilim real hayotda qo'llanilishi va foydali bo'lishi kerakligini ta'kidladi. Navoiy ta'lim amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga, o'quvchilarni nafaqat nazariy bilimlar, balki kundalik faoliyatida qo'llay oladigan amaliy ko'nikmalar bilan qurollantirishga qaratilishi kerak, deb hisoblagan.³

Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlarining yana bir muhim jihati ayollarni ta'lim-tarbiyaga jalb etish edi. Xotin-qizlarga ta'lim olishda teng imkoniyatlar yaratishga chaqirib, ularning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish zarurligi haqida gapirdi. Navoiy bilimli xotin-qizlarning jamiyat va madaniyat rivojiga ulkan hissa qo'shishiga ishongan.

Alisher Navoiyning ma'rifiy-pedagogik qarashlari O'rta Osiyo va Sharqiy Osiyoda maorif rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. U hamma uchun ta'lim g'oyasini ilgari surdi va talabalar o'rtasida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam berdi. Uning ta'limda tenglik va ayollarning rolini e'tirof etish haqidagi g'oyalari bugungi kunda ham dolzarbligicha qolmoqda.

1. Qayumov A. Alisher Navoiy (Mashhur siymolar hayoti). -T.: Kamalak, 1991.

² Hayitov SH. Kaykovus va Alisher Navoiy talqinida qalb tarbiyasi. . Til va adabiyot ta'limi. 2005 yil 2-son, 84-bet.

³ Navoiyning ijod olami. T., 2001.

Uning g'oya va tamoyillari mintaqadagi ta'lim tizimida aniq o'zgarishlarga olib kelgan ko'plab ta'lim islohotlari va siyosatiga asos bo'ldi. Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlari qanday oqibatlariga olib keldi:

1. Ta'lim muassasalarini rivojlantirish: Navoiy ta'lim maskanlarini barpo etish, bilim olishni istagan har bir kishi uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashga chaqirgan. Uning g'oyalari mintaqadagi maktab, madrasa va oliy o'quv yurtlarining rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qildi. ⁴

2. Amaliy ta'lim: Navoiyning tarbiyaviy-pedagogik qarashlarining muhim jihatlaridan biri amaliy ta'limning ahamiyatini e'tirof etish edi. Bu esa ta'lim mazmunidagi o'zgarishlarga olib keldi, o'quvchilarning amaliy ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga ko'proq e'tibor qaratildi. Ta'lim bilimlarni hayotda qo'llash va amaliy faoliyatga tayyorgarlik ko'rishga qaratilgan.

3. Ta'limda tenglik: Navoiy ta'lim sohasida ayollarga teng imkoniyatlar yaratishga chaqirgan. Uning ta'lim sohasida ayollarning rolini e'tirof etish haqidagi g'oyalari ta'lim tizimidagi o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatdi, bu esa ayollarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga, ularning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga olib keldi.

4. Madaniy taraqqiyotni kuchaytirish: Navoiy madaniyatni maorif orqali rivojlantirishga katta ahamiyat bergan. Uning bilimdon va donishmand xalqni kamol toptirish haqidagi g'oyalari viloyat madaniy merosini rivojlantirishga turtki bo'ldi. Ta'lim xalqning madaniy o'ziga xosligini saqlash va targ'ib qilishning muhim vositasiga aylandi.

5. Zamonaviy ta'lim siyosatiga ta'siri: Navoiyning ma'rifiy-pedagogik g'oyalari bizning davrimizda ham ta'sir ko'rsatmoqda. Uning tenglik, ta'lim va amaliy mashg'ulotlarning ochiqligi tamoyillari zamonaviy ta'lim siyosatida dolzarb va talabga ega. Ko'pgina ta'lim tizimlari barcha talabalar uchun teng imkoniyatlar yaratishga va ularni amaliy ishlarga tayyorlashga intiladi.

Umuman, Alisher Navoiyning ma'rifiy-pedagogik qarashlari O'rta Osiyo va Sharqiy Osiyoda maorif rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. Uning barcha uchun

⁴ Navoiy, Alisher. Hikmatlar: Bolalar uchun.-T.: A.Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1999.

ta'lim, amaliy ta'lim, ta'limda tenglik va ta'lim orqali madaniyatni rivojlantirish haqidagi g'oyalari mintaqada ta'lim tizimida aniq o'zgarishlarga olib kelgan islohotlar va siyosatning asosi bo'ldi. Navoiyning ta'siri zamonaviy ta'lim tizimlarida hamon sezilib kelinmoqda, bu yerda uning tenglik, qulaylik va amaliy ta'lim haqidagi g'oyalari dolzarb va qimmatli bo'lib qolmoqda.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlari uning jamiyat taraqqiyoti, millat taraqqiyoti uchun ta'lim-tarbiyaning ahamiyatini chuqur anglaganligini ko'rsatadi. U aholining barcha qatlamlari uchun ta'lim olish imkoniyatini ta'minlashga chaqirib, amaliy ta'lim va malaka oshirish, shuningdek, ta'lim sohasida ayollarning teng huquqliligini ta'kidladi. Navoiyning ta'lim-tarbiya sohasiga qo'shgan hissasi, ta'limiy-pedagogik qarashlari hozirgi zamonda ham dolzarb va foydali bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- 1.Qayumov A. Alisher Navoiy (Mashhur siymolar hayoti). -T.: Kamalak,1991.
- 2.Navoiyning ijod olami. T., 2001.
- 3.Hayitov SH. Kaykovus va Alisher Navoiy talqinida qalb tarbiyasi. . Til va adabiyot ta'limi. 2005 yil 2-son, 84-bet
- 4.Navoiy, Alisher. Xamsa: Hayratul-Abror, Farhod va SHirin, Layli va Majnun, Sab'ai sayyor, Saddi Iskandariy.--T.: G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1986.-423 b.
- 5.Navoiy,Alisher. Hikmatlar: Bolalar uchun.-T.: A.Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti,1999.
- 6.www.ziyonet.uz